

Policijski navali na fašistične urade v Nemčiji

Uradna izjava se glasi, da je policija zaplenila veliko število dokumentov in odkrila fašistično zaroto. Hitler pravi, da so navali političen manevar. Razglasitve premirja

Berlin, 18. marca. — Policija je včeraj navlila na fašistične urade v Prusiji z namenom, da prepreči izvršitev načrta, čigar cilj je bil izzvati civilno vojno, da bi se potem fašisti laglje povzpeli na krmilo s pomočjo obojestrane sile.

Policija je vdrla v fašistične urade v Berlinu, Hamburgu, Kölnu, Aachen, Dueseldorfu in v številnih drugih mestih. Vsa glavna fašistična središča kakor tudi stanovanja so bila preiskana. Navale je odredil Karl Severing, pruski notranji minister.

„Naš cilj je združiti vse poskušne glede mobilizacije fašističnih sil,“ je izjavil Severing. „To je bilo potrebno, ker je bila odkrita evidenca o fašistični zaroti.“

Pruska vlada je pozneje objavila uradno izjavo, da je policija zasegla veliko število dokumentov, kako so se Hitlerjevi pristaši pripravljali na revolto proti vladi in pohodu na glavna mesta. Pol milijona fašistov, oboroženih s puškami, revolverji in strojnimi, je bilo pripravljenih na mobilizacijo. Zaplenjeni dokumenti in tiskovine kažejo, da so fašisti nameravali obkrožiti Berlin, okupirati telegrafsko centralo ter strganje policije in parlament.

Policija je tudi odkrila velike zaloge orožja in municije v skritih fašističnih skladiščih. Komunikacije, ki so pa objavile pruske avtoritete se glasi, da so bili fašisti pripravljeni na pohod na Berlin prošle nedelje, ko so se vršile volitve. Te priprave so se vršile pod pretravo, da se potlačijo komunistična revolucija, v resnici pa je bil njih namen izzvati civilno vojno.

Državni pravdnik je naznanil, da bodo vsi fašistični voditelji, ki so sodelovali v zaroti, obtoženi veleizdaje. Predsednik Hindenburg je izdal naredbu, s katero je razglasil politično premirje, ki bo trajalo od 20. marca do 3. aprila. Naredba prepoveduje politične shode na prostem, govore in vsako politično propagando.

Hindenburgovi politični nasprotniki pravijo, da premirje omejuje volilno kampanjo in da bo predsednik s tem ubiti vsako opozicijo pri ožjih volitvah, ki se bodo vršile 10. aprila, ohranila pa vlada zatruje, da je cilj navedbe pomiriti politično napetost in dati policiji nekoliko oddiha, predno bo podvzela težke naloge v zvezi z ožjimi volitvami.

Hitler, ki je pri nedeljskih volitvah prejel 11 milijonov glasov, je naznanil, da bo kandidiral proti Hindenburgu pri ožjih volitvah. Glede policijskih navadov na fašistične urade je podal izjavo, v kateri pravi, da so politični manevar, ker se vladne stranke boje poraza pri volitvah 10. aprila. Dejal je, da je vedel, da vlada pripravlja navale, kar pa ne vznemirja, ker je prepričan, da je zmaga njegove stranke le vprašanje časa in da ta manevari ne bodo rešili vladne pred gotovim porazom.

Bivši senator urgira preiskavo Boston, Mass. — Bivši državni senator Joseph J. Mulhern je izdal govorjenje Elyja, naj odloži preiskavo proti New England Telephone & Telegraph Co., Edison Electric Illuminating Co. in Boston Consolidated Gas Co. Mulhern pravi, da te družbe odražajo odjemalce s pretiranimi cenami.

Delna zmaga čevljarov delavcev Boston, Mass. — Tristo organiziranih čevljarov delavcev, ki so pred tremi tedni zastavljali proti Federal Shoe Co. v Lynnu, se je vrnilo na delo, ko je kompanija pristala na zvišanje mezd za 5% in na nekatere druge zahteve.

Kadilci v Ohiju pripuščili nad dva milijona Cleveland, — V zadnjih šestih mesecih je država dobila \$2.203.161 cigaretnega davka. V februarju je ta davek prinesel državi \$288.638.53. Ta davek večinoma prispevajo le delavci.

LIGA BO NADZIRALA MIROVNA POGAJANJA

Naznanila je, da bo odklonila vsako modifikacijo njenega programa. Vprašanje kitajskega bojkota proti Japonski postranska stvar

Zeneva, 18. marca. — Stalni komitej devetnajstih članov, ki ga je imenovala Liga narodov, bo nadzoroval vsa pogajanja glede končanja japonsko-kitajskega konflikta.

Komitej je na včerajšnjem zasedanju odklonil ugovor zastopnika Japonske Naotaka Sata. Izjavil je, da mora Japonska upoštevati pogoje, ki jih vsebujejo resolucije, ki so bile sprejete na zasedanju Lige narodov. Opozoril je kitajskega zastopnika, da ne sme odobriti nikakih pogojev, katere bi se lahko smatralo za politične koncesije Japonski v zvezi z evakuacijo kitajskega ozemlja.

Dalje je komitej izjavil, da se nikjer ne sme omenjati kitajskega bojkota japonskega blaga kot pogoj za odpoklic japonskih čet, tokijaska vlada bo pa ne prošena, naj pojasni, da li je že podvzela korake glede evakuacije Mandžurije v smislu resolucije, ki je bila sprejeta na zasedanju Lige narodov 20. septembra.

Komisija naklonjena zavarovanju Boston, Mass. — Državna komisija za pobijanje brezposelnosti je naznanila, da bo podpirala načrt brezposelnostnega zavarovanja, katerega sponsorira državna delavska federacija in druge delavske organizacije. Načrt predvideva, da delodajalci prispevajo določen odstotek od skupne izplačane mezd v sklad za brezposelne. Governor Ely je izjavil, da bo podpiral načrt, ko pride pred legislaturo.

MacDonald bo načeloval delegaciji na reparacijski konferenci London, 18. marca. — Včeraj je bilo v parlamentu naznanjeno, da bo premier MacDonald načeloval britski delegaciji, ki se bo udeležila reparacijske konference v Lausanni, Švica. Konferenca se odpre meseca junija t. l.

Voditelji demonstracij aretirani Oakland, Cal. — James Reed, Sonia Vatrurn in S. B. McKinney, ki so organizirali demonstracije brezposelnih pred mestno hišo in zahtevali pomoč, so bili aretirani in obtoženi kalifornijskega javnega miru. Vsi trije so uradniki končali za brezposelne.

Plumberji sprejeli redukcije Minneapolis, Minn., 18. marca. — Stavka organiziranih plumberjev je bila po enem tednu končana s kompromisom, ki določa redukcijo mezd za 12½%. Delodajalci so zahtevali redukcijo za 20%.

Delna zmaga čevljarov delavcev Boston, Mass. — Tristo organiziranih čevljarov delavcev, ki so pred tremi tedni zastavljali proti Federal Shoe Co. v Lynnu, se je vrnilo na delo, ko je kompanija pristala na zvišanje mezd za 5% in na nekatere druge zahteve.

Kadilci v Ohiju pripuščili nad dva milijona Cleveland, — V zadnjih šestih mesecih je država dobila \$2.203.161 cigaretnega davka. V februarju je ta davek prinesel državi \$288.638.53. Ta davek večinoma prispevajo le delavci.

Delna zmaga čevljarov delavcev Boston, Mass. — Tristo organiziranih čevljarov delavcev, ki so pred tremi tedni zastavljali proti Federal Shoe Co. v Lynnu, se je vrnilo na delo, ko je kompanija pristala na zvišanje mezd za 5% in na nekatere druge zahteve.

Kadilci v Ohiju pripuščili nad dva milijona Cleveland, — V zadnjih šestih mesecih je država dobila \$2.203.161 cigaretnega davka. V februarju je ta davek prinesel državi \$288.638.53. Ta davek večinoma prispevajo le delavci.

Aretacije rudarjev se nadaljujejo

National Miners unija pravi, da njena organizatorična kampanja napreduje

Pineville, Ky. — (FP) — Oblasti so aretirale Joe Chandlerja, organizatorja National Miners unije, in več drugih agitatorjev. Obtoženi so kršenja zakona proti kriminalnemu sindikalizmu. V bližnjem Knoxvilleu je bilo tudi aretiranih večje število oseb, ki so bile aktivne v pomožnih akcijah za rudarje. Par jih je bilo tudi nasilno izgnanih iz države potem, ko so jim odtisnili prste in jim zagrozili, naj se nikdar več ne prikažejo v Kentuckyju.

NMU je naznanila, da bo vodila pogajanja s posameznimi operatorji, ki so pripravljeni sprejeti njene pogoje. Naznanja tudi, da organizatorična kampanja napreduje in da je bilo v zadnjih tednih ustanovljenih večje število unij.

Proti desetim delavcem, ki so sodelovali pri pomožni akciji in bili aretirani prejšnji teden ter obtoženi kršitve antisindikalističnega zakona, se bo v kratkem vršila obravnava.

Težave na rudarski konferenci

Operatorji v Illinoisu bodo morali ustaviti obrat

Chicago, 18. marca. — Pogajanja med zastopniki rudarjev in operatorjev so v zastoji. Nekatere izgleda ni, da bi prišlo do dogovora do 31. marca, ko poteka obstoječa pogodba. Sliši se celo napovedi, da bodo operatorji ustavili obrat v še tistih premogovnikih, ki sedaj operirajo.

Zastopniki operatorjev nočejo niti slišati o zahtevah glede zvišanja mezd niti o ublažitvi brezposelnosti med rudarji potom krajšega delovnika.

20% Pittsburga na javni dražbi Pittsburgh, Pa. — Nad 25.000 hišnih posestnikov v tem mestu ni lanko leto plačalo davkov, kot kažejo šerifovo naznanilo o javni dražbi posestev radi zastalih davkov. To poročilo je obsegalo za lanko leto 26 in pol strani drobnega časopisnega tiska. Zaostali davki znašajo \$4.754.000.

Kontrolor je rekel, da se mesto dosedaj ni zatekalo k prodaji posestev radi neplačanega davka. Tega so se večinoma posluževale banke, ki imajo prvo vknjižbo. Po njegovem mnenju bo v tekočem letu od 18 do 20% hišnih posestnikov zaostalo na davkih, da si so bili znižani za 10%.

Predloga o ženski volilni pravici poražena v Franciji Pariz, 18. marca. — Poslanska zbornica je včeraj porazila predlogo glede ženske volilne pravice, da si jo je pred enim mesecem odobrila z 299 proti 127 glasovom.

ROLPH SE ŠE VEDNO OBOTAVLJA

Se sedaj ni podal svojega odloka v Mooneyjevi zadevi

San Francisco, Cal. — (FP) — Napoved, ki jo je izrekel Tom Mooney potem, ko je newyorški župan Walker prišel v Kalifornijo pledirat, naj governor Rolph, Walkerjev prijatelj, izpusti Mooneyja iz zapore, se je uresničila.

Mooney je takrat izjavil, da bo governor, od katerega se je pričakovalo, da bo takoj podal odlok, odložil vso stvar ne samo za par tednov, temveč tudi za več mesecev in morda več let.

Sprvega se je domnevalo, da bo Mooney izpuščen iz zapore za božič. Pozneje je bilo naznanjeno, da odlok ne more biti podan pred 1. februarjem. Datum je bil ponovno odložen na 1. marca, ker pa je v tem času zbolel sodnik Matt I. Sullivan, governerjev svetovalec, je bila nadaljnja odgoditev potrebna. Sullivan je sedaj ozdravel in bo v kratkem predložil svoje poročilo governerju.

Medtem pa se širijo govorice iz governerjeve urade, da odlok ne more biti objavljen pred 1. majem. V tem mesecu se vrše primarne volitve in cilni pravici, da bo sledila zopetna odgoditev. Potem pride predsedniška kampanja in novembrske volitve, zelo neroden čas za objavo odlokov. Tako se bo stvar zavlačevala, pravijo opazovalci, ako ne bodo delavske organizacije medtem z odločnimi protesti inšale zadostnega pritiska proti governerju Rolphu in drugim, ki so odgovorni, da se Mooney še sedaj nahaja v ječi, da si evidenca kaže, da ni nikdar storil zločina, radi katerega je bil obsojen na dosmrtni zapor.

Ford odpušča delavce Detroit, Mich. — Da si do dehtoiški časopis naznanili, da bo Fordova tovarna zaposlila več tisoč delavcev, je bil nasprotno resnica. Sedaj se je zvedelo, da je Ford odpustil tristo delavcev tisti dan, ko je njegova policija ubila štiri delavce. Natančno število delavcev, ki so bili odpuščeni po masakru, sicer ni znano, toda so dilo, da znaša več tisoč. Časopisje, ki je prej z velikimi črkami naznanilo o zaposlitvi delavcev, sedaj molči.

Vlada namerava udariti zamorske univerze

Znižala ji bo apropriacijo za 58 odstotkov. Zamorci protestirajo. Vmes ima prate privatna elektrarska družba

Washington, — (FP) — Senatni odsek za apropriacije je pod znakom ekonomije sklenil priporočiti senatu znižanje vladne subvencije zamorski univerzi Howard za 58%. Slično akcijo je zavzel tudi odsek nižje zbornice.

Radi tega so pričeli prihajati v Washington protesti od zamorskih skupin arednega sloja izrom deale. Howard je edina univerza za zamorce in se nahaja v državi Virginiji. Zadržna leta se je razvila v eno najvažnejših šolskih institucij, kar je zoperno demokratičnim burboncem na jugu.

Najbolj zanimivo pri tem je to, da misli vlada znižati apropriacije, ker to hoče Potomac Electric Power kompanija, ki sedaj zalaga institucijo za električno silo. Prvotni budžet je vključeval zgraditev novega ogrevalnega sistema, ki bi za univerzo produciral tudi elektriko. To bi zmanjšalo upravne stroške in je po mnenju vladnih inženirjev tak sistem tudi potreben.

Ker bi ga to pomenilo znižanje dohodkov in profitov za privatno elektrarsko podjetje, je kompanija poslala svoje lobiste v Washington, ki so s svojo agitacijo uspeli v obeh kongresnih odsekih. Univerza je preračunala, da bi lahko producerala elektriko za polovico nižjo vato kot jo sedaj plačuje Potomac Electric Power kompaniji.

Zidariji pristali na redukcijo Pittsburgh, Pa. — Zidariji so pristali na redukcijo mezd za dva dolarja na dan, od \$14 na \$12.

Kitajska revolta v Mandžuriji

Novi mandžurski režim se sumljivo majo. Rebelli zasledijo valno industrijsko mesto

Šangaj, 18. marca. — Kitajska časopisna agencija Kuš Min poroča, da sto tisoč kitajskih prostovoljcev prodira s treh strani proti Mukdenu, Mandžuriji. Na svoji poti prostovoljci uničujejo zastave nove mandžurske države, ki so razobešene na javnih poslopih, na njihova mesta pa razobešajo kitajske prapore. Japonska garnizija v Mukdenu, se glasi poročilo, je že razpostavila topove in strojnice zunaj mesta.

Lord Lytton, načelnik preiskovalne komisije, ki jo je poslala Liga narodov na Daljni vzhod, je prejel telegram od skupne kitajskih organizacij v Mukdenu, v katerem pravijo, da se 30 milijonov Kitajcev v Mandžuriji ne bo podala japonski nadvladi in bodo raje delili svojo usodo s Kitajsko, pa naj se zgodi karkoli. Telegram, ki karakterizira novi mandžurski režim kot lutko japonske armade, so podpisale vse delavske unije v Mukdenu, prosvetna društva, bankirska asociacija in 28 drugih organizacij.

Congress, Mandžurija, 18. marca. — Močna sila kitajskih rebelov, oborožena s strojnimi puškami, je včeraj okupirala Fu-Yu, mesto z 80.000 prebivalci in razvito industrijo, ki se nahaja 100 milj južnozapadno od Harbina. Rebele je vodil Tsing Hai.

Tokio, 18. marca. — Poročila iz Mukdenu javljajo o veliki opoziciji proti novemu mandžurskemu režimu. Celo Kitajci, ki so sodelovali pri organiziranju nove države, se sedaj pridružujejo rebelom.

Časopisna agencija Rengo poroča, da so rebeli okupirali Čwango, valno obrežno mesto južno od Antunga, in vrgli v ječe vse mestne uradnike.

Vlada namerava udariti zamorske univerze

Znižala ji bo apropriacijo za 58 odstotkov. Zamorci protestirajo. Vmes ima prate privatna elektrarska družba

Washington, — (FP) — Senatni odsek za apropriacije je pod znakom ekonomije sklenil priporočiti senatu znižanje vladne subvencije zamorski univerzi Howard za 58%. Slično akcijo je zavzel tudi odsek nižje zbornice.

Radi tega so pričeli prihajati v Washington protesti od zamorskih skupin arednega sloja izrom deale. Howard je edina univerza za zamorce in se nahaja v državi Virginiji. Zadržna leta se je razvila v eno najvažnejših šolskih institucij, kar je zoperno demokratičnim burboncem na jugu.

Najbolj zanimivo pri tem je to, da misli vlada znižati apropriacije, ker to hoče Potomac Electric Power kompanija, ki sedaj zalaga institucijo za električno silo. Prvotni budžet je vključeval zgraditev novega ogrevalnega sistema, ki bi za univerzo produciral tudi elektriko. To bi zmanjšalo upravne stroške in je po mnenju vladnih inženirjev tak sistem tudi potreben.

Ker bi ga to pomenilo znižanje dohodkov in profitov za privatno elektrarsko podjetje, je kompanija poslala svoje lobiste v Washington, ki so s svojo agitacijo uspeli v obeh kongresnih odsekih. Univerza je preračunala, da bi lahko producerala elektriko za polovico nižjo vato kot jo sedaj plačuje Potomac Electric Power kompaniji.

Zidariji pristali na redukcijo Pittsburgh, Pa. — Zidariji so pristali na redukcijo mezd za dva dolarja na dan, od \$14 na \$12.

REAKCIJA HOČE PREPOVEDATI KOMUNIZEM

Zadevna predloga pred kongresom. Aretaciji bi bil podvržen vsak komunist, ako načrt postane zakon. Sponzorirajo jo openšarparji in uradnica departmanta za delo

Washington, — (FP) — Vsak komunist bo podvržen aretaciji, ako bo kongres sprejel Jeffersovo predlogo, ki jo proglasa komuni-zem izven zakona. V senatu se je zavzel za predlogo senator Walsh iz Massachusettsa, ki je nedavno naglo sprejeli svoje nazore o vladni akciji za brezposelne, kateri sedaj nasprotuje.

Iz njegove korespondence, približne v kongresnem zapisniku, je razvidno, da so za predlogo openšarparski interesi iz Nove Anglije in nedvomno tudi na splošno. V njihovem imenu se je zavzela za to zakonodajo distriktna načelnica deportacijskega departmanta v Bostonu Anna S. Tillinghast, ki je lanko leto pomagala združiti stavko takatitnih delavcev v Lawrenceu, Mass., in drugih krajih te države.

Senatorju Walshu je pisala, da je izredno zainteresirana v to predlogo. Pravi, da so oblasti zadnje čase naletele na težave pri deportiranju radikalcev in se obenem pritožuje nad aktivnostjo komunistov v Novi Angliji. „Deportirali smo že veliko vodilnih komunistov, ampak stranka je svojim članom naročila, naj pri aretacijah ne povedo, kje so bili rojeni in naj ne odgovarjajo na vprašanja.“

To pa dela deportacijskim oblastem preglednice, ker od trgovačih tujerodnih komunistov ne morejo dobiti informacij, ki so potrebne za isgon. Komisarka Tillinghast se je specializirala na razbijanje stavk in je dala aretirati celo v Ameriki rojene komunistične agitatorje in voditelje stavkarjev. Inozemske stavkarje je terorizirala s pograbi in aretacijami na debelo. Ne Walsh je apelirala v pismu, naj se zavzame za sprejetje predloge, ki bi dala oblastem moč, da bi lahko v ječo vrgle slehernega komunistu in tudi nekomuniste.

Predloga je sestavljena tako, da bi bil strogi kazni podvržen sleherni, ki bi se zoperstavil ali pa druge nagovarjal na akcijo proti vladnim uradnikom in policiji ne glede kaj slednji počenjajo. Kazen je določena na \$10.000 globe in deset let zaporu ali pa oboje. Ta zakonodaja je še bolj barbarska kot so bili Bismarckovi ukrepi proti socializmu v Nemčiji pred pol stoletjem.

Ker pa je očitno protiusustavna, jo bo senatni pravosodni odsek najbrž zavrgel. Varna je najverjetneje reakcija pripravljena iti, da zamori širjenje radikalizma.

Bondi za povečanje mestne elektrarne Los Angeles, Cal. — Mestna komisija za vodo in elektriko namerava dati volilec v odobritev serijo novih bondov za povečanje mestne elektrarne. Vota, ki jo išče v ta namen, znaša od 26 do 33 milijonov. Z njo bi opromili elektrarno do stopnje, da bi lahko zalagala z elektriko vse mesto. Cena, ki je sedaj med najnižjimi v državi, bi se sčasoma lahko še bolj znižala, ker ima elektrarna zgrajeno že potrebno žično omrežje po vsem mestu.

Čuvaj ustrelil brezposelnega delavca Chicago, 18. marca. — Joseph Lacheta, brezposelni delavec, je bil včeraj najden mrtev v bližini proge Baltimore & Ohio železnice v Chicago Heightsu. Ubil ga je železniški čuvaj, ko je Lacheta zasledil pri tatvini premo-ga.

Japonska invazija Kitajske: Kitajski streli branijo svojo postojanko iz kleti.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNA SLOVENSKA NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Neofitni: za Zdravstveno dravstvo (levo Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta; \$1.50 na četrt leta; za Chicago in Ciro \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; za in-
 sarnost \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Ciro \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

One column per day—\$1.00 per line.

Advertising rates on agreement—Manuscripts will not be returned.

Naslov na vse, kar ima stik s tem:

PROSVETA

2657-59 South Lavalade Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Povest o olju

Olje (petrolej) je ena bazičnih ali temeljnih ameriških industrij. Na zapadu, jugozapadu in ponekod na srednjem zapadu je olje med glavnimi viri dohodkov. Država Oklahoma živi največ od olja poleg bombaža; Texas tudi. Oficijska statistika nam pove, da je bilo pred krizo več kot milijon oseb uspešnih direktno v oljni industriji in 25 odstotkov prebivalstva Združenih držav zavislo direktno ali indirektno za svoj obstoj od olja.

Kakor vsega — je danes tudi olja "preveč". To se pravi, da je produkcija olja omejena, ker je trg olja zabasan in cena je padla tako nizko, da se ga lastnikom ne izplača prodajati. Posledica tega je, da je onih 25 odstotkov ljudi, ki žive od olja, v slabem položaju. Razume se, da oljni magnati, ki posedujejo vrelce in operativni kapital, niso v slabem položaju, temveč delavci pri vrelcih in v čistilnicah, nameščenci oljnih vlakov, razvaževalci itd. Ti so prizadeti, ker je olja "preveč".

V Oklahomi, Texasu in Louisiani so si državne oblasti hotele pomagati z zelo smešnimi akcijami; na primer oklahomski guvernir "Big Bill" Murray je z vojaško silo ustavil delo pri vrelcih. Produkcija olja mora čakati toliko časa, da stare zaloge poldejo in da se cena za sod olja dvigne na dolar. Delo je počivalo nekaj tednov, oljni magnati so se muzali in oljni delavci so ostali brez zaslužka, toda olja je bilo še vedno "preveč" na trgu.

Dejanski ni bilo in še danes ni olja nič preveč kakor ni bakra, jekla, pšenice in vsega ostalega blaga preveč. Dobitka je premalo! To je vzrok, da je produkcija olja padla in da polni tanki olja čakajo in čakajo. Zaradi nizke cene so dohodki tako majhni, da ne krijejo izdatkov produkcije domačega olja.

Medtem pa, ko je olja na ameriškem trgu "preveč", prihaja na milijone sodov olja v Združene države iz Južne in Centralne Amerike. Na primer Gulf Oil Company, katero kontrolira Andrew Mellon, bivši finančni tajnik v zvezni vladi in danes poslanik v Angliji, ima podružnico v Južni Ameriki, ki neprenehoma pošilja olje v Združene države carine prosto. To južnoameriško olje je producirano s tako majhnimi stroški, da lahko tekmuje z najcenejšim ameriškim produktom in poleg tega ni treba plačati carine, ker je lastnina ameriške države.

Pred nekaj meseci so se v kongresu škanalizirali zaradi ugodnih posojil, ki so jih dali bankirji v Wall Streetu južnoameriškim republikam na priporočilo državnega departmanta. Omenjena podružnica Mellonove Gulf Oil kompanije je v republiki Kolombiji. Tam so bogati oljni vrelci in ameriški velekapitalisti z Mellonom vred so menda vse pograbili. Obtožba v senatu je bila, da je državni departament na Mellonov pritisk pred nekaj leti pridobil wall-streetake bankirje, da so dali Kolombiji precejšnje posojilo. Bonde tega posojila so potem prodali ameriškim investorjem po 90 do 95 dolarjev. Današnja cena teh bondev na trgu je 25 dolarjev! Ampak Kolombija je dobila denar in Mellonova oljna družba je dobila koncesije od kolombijske vlade, da si Mellon med preiskavo zanikal, da se je državni departament vtikal v to zadevo.

Fakt pa je, da je Kolombija dobila posojilo iz Wall Streeta, da je Mellonova Gulf Oil Company dobila masne koncesije od kolombijske vlade in da kolombijsko olje teče carine prosto v Združene države, da si pravijo, da je "preveč" olja v Združenih državah, valed česar je prizadeh najmanj milijon delavcev.

Mellon ima olje in dosti dobička, kolombijska vlada ima ameriški denar, ameriški "suckerji" imajo kolombijske bonde s četrtino vrednosti in ameriški oljni delavci in razvaževalci imajo "počitnice" — olja je pa preveč!

Taka je povest o olju, a ne o vsem olju. Nekateri ljudje imajo veliko veselja z uganjki v časopisih, v katerih se križajo besede, s takozvanimi "cross-word puzzles". Ta povest je tudi nekaka "cross-word puzzle". Kogar veseli, naj jo reši po svoje.

General Smedley D. Butler je dejal v nekem razgovoru, da ameriška vlada nima čiste vesti, ko kritizira Japonsko glede njenega početja v Mandžuriji in Sangaju. Japonska vlada dela to, kar dela ameriška vlada že dolgo let v Centralni Ameriki in na sosednjih otokih: pobija "bandite" in ščiti ameriški privatni kapital. General Butler je robato iskren. Razlika je ta, da je na Kitajskem več "banditov" kakor v Centralni Ameriki (Nikaragvi), zato pa je več krika.

Glasovi iz nasebin

Zanimive beleške iz raznih krajev

(Dopisovalci in poročevalci domačih vesti, ki jih Prosveta prinaša duerno v koloni "Glasovi iz nasebin", naj vselej podpisujejo svoje polno ime in navade naj naslov, kar naj znači, da jamčijo za svoj prispevek. Poročila in dopisi naj bodo jedrnat, kratki in resnični; opisani morajo biti v dostojnem tonu. Na anonimna pisma in dopise se ne bomo odzivali.)

Starejša generacija

Virginia, Minn. — Starejši mož je so sila zapletenega mišljenja, drugače družabni ljudje, neumorni čitalci, ki prečujejo marksistkero polno od knjigi in časopisov, a kljub temu ne ločijo pojmov svojega življenja, da si so sorodni. Ta omejenost mišljenja je žalosten pojav med možmi starejše generacije.

V teh dolgih počitnicah je vsako leto pol stoletja, delavcu brez sanj dolga noč. Brezdelje narašča in vsak dan začne iste pogovore, ko sede v družbo, razmotriva, greje, pogovori, polagoma se razmakne v svobodne izraze, ki so čekali prilike, da si dajo duška. Razmotrivanje o krizi je dobro preganjalo časa; v krizi pride na vrh vse, kar je starega in plesnivega.

Kaj iščeš, vpraša brezposelni starejšega brezposelnega, kakor bi dregnil po nasvet. Kaj bi iskal, ker ni nikjer najti; iščeš, iščeš, zaman. Zategni jermen pa sedi, bodo že drugi obrnili na boje.

Drugi ne bodo nikoli obrnili ničesar na bolje; ako boš čakal na druge, da obrnejo na bolje, ne bo nikoli obrnjeno. Tovariš, zadosti dolgo si na svetu, ki ti je dal izkušnje, a ti se umikaš, bežiš. Kaj je a teboj? Primi kaj drugi drže, drži pa se upri. Eden si, dokler si toliko, šteješ kjerkoli si.

Sem se upiral pred 25 leti, pojamnje starejši, a se ni nikamor premaknilo. Iste razmere so ostale ter nas premikale. Vse moje upiranje je bilo zaman. In sem uglasil struno tako kakor pelje svet. (Take it the way it comes.) Sedaj ničesar več ne poskušam, le gledam trud preteklih let, užival bi ga, a kje? Brezplodno se je pogubil, pa vse se vrne.

Sosed vstane, s povdarmom odgovarja starejšemu: Vi se zanašate na preteklost, a preteklost se ne vrne več; kar je bilo, je bilo.

Se vrne.
Ne vrne se.
Nikoli, nikoli več.

Sedanji časi so drugi časi, ki zahtevajo drugega mišljenja. Kakor je šlo pred 25 leti, tako ne pojde sedaj, ker čas gre naprej, a dela ne pogublja, zato ne žalujte za izgubljenim delom, rajši pridite na ishod brezposelnih (unemployed council), kateri obdržava svoj šohod v Rimski dvorani. Ako ste brezposelni, se pridružite brezposelnim, ako ne zate, pa radi svoje ali druge mladine.

"What is the use of trying," je starejši odbil ter izvelkel iz žepa list odtrgan iz stare knjige ter ga pomolil sosedu: "Na, tole čitaj!" Neznani pisec po pesniško zaključuje, da je prišel do prepričanja, da je največji zemeljski ideal: blagodat. Ali else is nonsense, nothingness, I believe only in giving. Vidis, vidis, je pri tem vsikikal starejši mož ter pomembno majal z glavou: "Tu vem, da bom kaj dobil, v Rimski dvorani, kaj bi tam, tam ni—?"

Kakor da je tresčilo vanj je brezposelni stopil po sobi ter ogorčeno ponavljal zadnje besede, naposled se umiril pred starejšim ter mu zabrusil v obraz: "Dolgo ste na svetu, prečitali ste vse knjige kar jih je v čitalnici, a še danes ne razločite sorodnih principov. Vaše malo načelo je: dati kaj malega iz rok, kak denar, papir, jed, pijsko ali sukno. V danje verujete, ali kdor hoče dati, mora imeti, v Rimski dvorani pa nimajo, zato tam ne vidite."

"Verujete v milodar kot največjo vrednoto, ali denar, papir, jelo, pijsko in sukna niso največja vrednota, ker to so le proizvodi večje vrednote, ki je v energiji vaših možgan ter vaših rok, le te so ustvarile vse druge vrednote, katerih pa mi nimamo. Živite v veliki prevari ter mislite, da je samo tisti kaj prida, ki da kaj iz rok ter vam pomaga v stiski. Blagodat je pri vas edina vrednota, ki kaj šteje. Onih mož pa, ki vkladajo svoje največje vrednote za razmere, v katerih bi ne bilo treba milodarov, ki se izgubljajo kakor voda po cevi, tja, kjer se potrebuje, ne prite-

če, ne vidite. Ali ni največji milodar, ako delavec vloži vse svoje življenjske sile za izboljšavo sedanjih razmer, v katerih trpe danes milijoni pomanjkanje, pod kruto peto kapitalističnega sistema, ki dere kožo z živih teles, samo zato, da bo lažje naklonil milodar?" Ali nima vaše mišljenje nobene peroti, ki bi vas dvignila na plot, od kjer bi videli dalje po širokem polju? Ne priznavate onega, kar nam je najdražje, organizacijo, kjer mi vsi stremimo za onim ciljem, priznavate le poedine "enterprize," to je: ti zase, jaz zase, sosed zase in svojo slamo.

Vaše mišljenje mi zadaja bol, ki razbija vse koprene, ki se vlačijo kakor pajčevina v zastarelem hramu. Mlademu ni zamere, ako ne doume nauka, ki uči: da mi vsi, če skupaj stojimo, smo vse kar hočemo: ljudje, prosti državljani; posamezno smo sužnji, pajčevine, sence; vse posamezne izkušnje so slamača ob steno. A vi, kje ste obstali? Žalujte, žalujte!

Starejši mož je branil svoje nazore, se ogreval zanje, ter se dva dni ogibal družbe, a vendar vsi njegovi pogledi, gibi, koraki in besede zadobili nov, živahnejši odsev, znamenje preobrata, ki je v njem začel svoje delo.

In tako dan za dnem legajo v grob stari nazori in čas sam je začel delovati v naš prilep, pripravljajoč prostor novemu, mlajšemu rodu, mož, žen, deklet in fantov, ki bodo zajemali iz tekočih vrelcev sedanjosti ter ne bodo žalovali za preteklostjo ter njenimi zmotami; rod, ki bo poznal vrednote svojega življenja ter moči, smisel državljanstva, ne bo taval v megli, brez cilja, brez orientacij, temveč bo šel po nauku, ki je danes možem do 70 let deveta vas, pa magari so ti možje tudi naši učitelji, učitelji ljudske šole. Nauk, pojem, da je ena in ena največja nauk kar ga danes poseduje človeštvo.

J. Kovacich.

Westallike vesti

West Allis, Wis. — O delu ne morem kaj poročati, ker je še vedno v tovarnah več odslovljenih kakor pa sprejetih nazaj.

Zimo smo imeli skoro do 75 stopinj gorkote. 1. marca, ko bi nas skoro imela obiskati prava pomlad, je pa prišla šele zima. Snega ni dosti pač pa toliko več mraza. Šele danes, 16. marca, se je obrnilo malo na bolje, med 1. in 12. marcem se je pa toplomer večkrat skrčil pod ničlo.

Redko slavnost je tukaj obhajala v nedeljo 13. marca rojkinja Matilda Demšar. Na mizi so imeli poleg drugih dobrot velik kolač in na njem je bilo 75 svečic. To pomeni, da je obhajala petinadestdeset letnico rojstva, v krogu njenih štirih sinov in hčere ter njih družin, med katerimi je bilo 18 vnukov in vnukinj, skupaj vseh 29 sorodnikov ter članov iz ene družine, kateri so vsi člani SNPJ, razen slavljence matere in stare matere, katera je prišla v Ameriko pred 19 leti, ko je bila že nad 50 let stara in ni mogla več pristopiti v jednoto. Njen soprog, oziroma naš oče je umrl leta 1924 v Broughtonu, Pa. Želimoo naši materi, da bi še mnogo njenih

godovanj obhajali v skupni družbi kakor smo 75 letnico.

Včeraj, 15. marca, smo imeli mestne volitve in imeli smo 10 socialističnih kandidatov, to je: za župana, blagajnika, cenilca, 6 aldermanov ter okrajnega nadzornika (county supervisor). Socialistični kandidat za župana dr. Baxter je prejel 3,682 glasov, ostalih 7 kandidatov je pa prejelo okrog 6,000 glasov, med temi je bil tudi komunistični, kateri je prejel 194 glasov. V ožje volitve prideta 5. aprila dr. Baxter ter sedanji župan Delbert Miller, kateri je prejel 2,499 glasov. Tudi ostali scc. kandidati, razen enega, so vsi prejeli velike večine, tako da pridejo vsi na listo zopet 5. aprila. Takrat pride na volitev za vsako mesto po dva kandidata in večina bo odločevala. Torej, kakor sedaj kaže, ne bo trud popolnoma zastoj, kakor so obetali, ampak da morda tudi v našem mestu dobimo kakoga soc. mestnega odbornika. Zato naprej za soc. kandidata, do prihodnjih volitev na 5. aprila!

Tudi milwauški župan s. Hoan je prejel nad 75 tisoč glasov, tako da jih ima nad 10 tisoč več kakor vsi štirje njegovi nasprotniki. Tudi skoro vse wardo so izvajevale svoje kandidate, nekatere z veliko večino, da se bodo poprijeli z nestranskarijo ob prihodnjih volitvah. Prideta na listo namreč za vsako wardo po dva. Ta izid so prinesli kapitalistični listi v jutranjih izdajah 16. marca. Morda pride še kaj male razlike v poznejših izdajah. Sodrugi in somišljeniki, ne pozabimo, da imamo socialistične kandidate v vseh uradih!

Nadale naj tudi omenim, da se naše društvo št. 104 SNPJ prav pridno pripravlja za 10-letnico, katera se vrši 17. aprila v Labor Halli. Vstopnice po 25c prav pridno prodajajo vseposod med člani. Sežite po njih! Člani in ostali rojaki se pa pripravljajte že danes, da nas posetite ob naši 10-letnici iz vseh nasebin Wisconsin, pa tudi iz sosednjega Waukegana in Chicago, te lepó vabljani. Gl. tajnik F. Vider je nam že obljubil, da pride ter da bo naš glavni govornik. Poleg glavnega tajnika imajo v Chicago še veliko dobrih slovenskih in angleških govornikov, katere bi mi radi slišali. Torej vas vse vabim, v imenu cellega društva, da se udeležite izleta na W. Allis 17. aprila, saj Čikažani imajo dosti avtomobilov, gasolin pa tudi prodajajo na vsakem vogalu. Priporočam soprobu Vidru, da pripelje s seboj veliko spremstvo.

Imejmo vedno v mislih dan 17. aprila in slavnost 10-letnice društva 104 SNPJ.

Anton Demšar.

Pred volitvami

Milwaukee, Wis. — Primarne volitve so prinesle socialistom velike uspehe ne samo v Milwaukee, temveč tudi sosednem mestu Racine. Prvi del agitacijskega dela je torej končan, sedaj pa nas čaka še glavno delo, ker dane so vse prilike, da izvajemo socialisti popolno zmago, to je, da izvolijo večino v mestnem svetlu.

Zadnje dni volilnega boja so se kapitalistični kandidati pričeli posluževati predvsem davčnega vprašanja; pri tem so se posluževali vseh mogočih laži, samo da preslepijo volilce.

Davčno vprašanje je res važno, zato je potrebno, da so volilci glede tega na jasnem.

Svet stalno napreduje in naravno je, da zahteva ljudstvo vse, do česar je popolnoma u-

pravičeno, to je: vse udobnosti, ki nam jih nudi moderna tehnika in bogastvo te dežele. Zakaj bi človek delal, zakaj bi živel, ako se bi moral odpovedati dobrotam in lepotam, ki jih nudi narava in življenje?

Davki so višji, ker je tako zahteval razvoj mesta, ker je tako zahtevalo ljudstvo, ki zahteva udobnosti, katere lahko doseže. Ako hoče mesto, država ali občina napredovati, ako hoče povspesevati razvoj na vseh straneh, mora skrbeti za stalno izboljševanje vseh javnih naprav, kar stane seveda velike vsote. Temu primerno se dvigajo tudi davki. Dokler ljudstvo dobi za kar plača, je vse v redu, dokler živa na ta ali oni način vse izboljšave mesta, občine ali države dobiva v obliki raznih udobnosti to za kar plačuje potom davkov.

Kapitalistični kandidati govorijo o znižanju davkov, ne predložijo pa nikdar jasnih načrtov glede takega znižavanja. Tega ne morejo storiti, ker zastopajo razred, kateri samo jemlje in nikdar ničesar ne da in katerega interese bi kratili, ako bi se hoteli poslužiti sredstev, katera bi res omogočila zniževanje davkov.

Ta sredstva so: Ljudsko lastništvo vseh javnih naprav, kakor električnih, plinskih, telefonskih, ulične železnice in izvrševanje vseh mestnih ali okrajnih del potom mesta ali okraja samega, brez roparskih kontraktorjev.

Glede električne sile za razsvetljavo in gonilno moč vzemimo kot primer samo mesto Seattle, Wash., izmed stotin drugih v Združenih državah. To mesto je zgradilo pred nekaj leti lastno električno centralo. Pod privatnim lastništvom je ljudstvo plačevalo za elektriko po 12½ centov za kilowat h., sedaj pa plačuje 5½ centa za prvih 40 k. h., 2 centa za nadaljnjih 200 k. h. in en cent za elektriko nad 240 k. h. Poleg tega pa prihajajo stotisoč na leto kot čisti dobiček v mestno blagajno in mesto plačuje svoje delavce mnogo boljše kakor pa jih je plačevala privatna družba.

Kakor je v Seattle, tako je v vseh drugih mestih, kjer ljudstvo lastuje take javne naprave. Pred par meseci je revija "The Commonwealth" poročala, da je samo v državi Oklahoma 64 mest in občin, kjer so take javne naprave prinesle toliko dobička, da prebivalcem ni treba plačati za to leto nobenega davka. V Združenih državah je danes že stotine takih mest in občin.

Tako je tudi s plinskimi in telefonskimi napravami, z ulično železnico in z izvrševanjem javnih del po najetih kontraktorjih, kateri izvršijo slabo delo in vlečejo po 20 ali več odstotkov dobička. To torej nudi edino priliko za zniževanje davkov in ničesar drugega. Toda kapitalistični kandidati ne morejo zastopati teh principov, ker bi s tem izdal interese onih, katere zastopajo, to je kapitalistov.

Da govorimo o udobnostih, katere živa ljudstvo za svoje davke, naj bodo omenjene samo naše ceste, najsi bodo v mestu ali na deželi. Razvoj avtomobilskega prometa zahteva dobre ceste; ako bi katero mesto, občina ali država v tem pogledu zaostala za potrebam razvoja, bi to pomenilo vsestransko nazadovanje prometa, industrije in trgovin.

Mnogi se še spominjajo, ko je bilo skoro nemogoče priti v mesto Sheboygan z avtomobilom brez nevarnosti obtičanja v blatu ali velike škode na vozilu zaradi nemogočih cest. Kolika razlika v tem v nekaj letih. Kdo je tako nesposoben, da bi štedil pri davkih v tem pogledu?

Spartak.

Predstava in zabava

Barberton, Ohio. — Klub št. 232 JSZ priredi v soboto 16. aprila veselico, na kateri bo uprizorjena tudi igra. Vstopnina bo tako nizka, kakor je sploh mogoče v teh časih, da bo vsakdo imel priliko uživati to zabavo. Vršila se bo v dvorani društva Domovina na 14. cesti. Gotovo vas pač zanima, kakšna je igra. Zagotavljam vas, da se boste smejali kot že dolgo ne. Prav nič vam ne bo žal, ako pridete in se sami pripravite.

Socialistični klubi ne delujejo samo za člane, nego za vse delavstvo. Bore se proti krivicam v interesu vsega delovnega ljudstva. (Dale na 3. strani.)

Pogled v bodočo vojno

Prof. Demolls, mednarodni izvedenec za plinsko vojno pri Rdečem križu v Ženevi, je v pogovoru z nekim novinarjem razpravljal o grozotah bodoče vojne.

"So plini", je dejal, "katerih uničujoči učinki so nezaslišani, n. pr. fosgen ali celo "rumeni križ." To je tekočina brez vsakega duha, ki pokaže svoje vplive šele čez nekoliko ur, najstrašnejše opekline, oslepitev itd. Nemci so prvi uporabili te pline proti koncu vojne. Najhuje je na njih to, da se ne dajo ugotoviti v zraku z nobenim sredstvom. Rdeči križ je razpisal nagradno tekmo za reagens, ki bi omogočal ugotovitev "rumenega križa", a nihče še ni našel takšnega sredstva.

Navzlic temu niso plini najhuje orožje bodoče vojne. Prvenstvo gre letalskim napadom z vžigalnimi (briznanimi) bombami.

Akcijski radij današnjih brodovij bombnih letal znaša do 10,000 km. Obrambna letalska letala ne zaležejo dosti proti njim. To so pokazali značilni manevri nad Dunkerqueom, Londonom, Berlinom, Lyonom, Toulonom in v Italiji. Celotno kjer obrambna letalska letala v kompaktnih formacijah družijo s popolno organizacijo topovske obrambe, bo vsaj eno sovražno letalo doseglo svoj cilj, recimo s 500—600 majhnimi vžigalnimi bombami v skupni teži 1000 kg. Vsaj polovica teh bomb bo zadela — to se pravi 300 požarov, ki jih večino ne bo mogoče ukrotiti. A te številke so še globoko pod mejo verjetnosti. Kdo pravi namreč, da bo samo eno letalo izmed stotin predrla obrambni korodoni? In zakaj bi naj zadelo samo 50 odst. bomb? Med temi pa so lahko kakor človek visoke briznane bombe, ki iztvrtajo v zemljo ogromna razpočna žrela in ki vsebujejo poleg vžigalne snovi tudi strupene pline! Najhuja je vžigalna snov, toda vsakdo, ki vdihne strupeni plin, mora brezpogojno umreti. In dejstvo, da se prave posledice pokažejo šele čez ure, mora vplivati na prebivalstvo porazno. Pri zadnjih manevrih nad Londonom je bila obramba popolna, da danes bolj ne more biti — navzlic temu so "sovražna" letala spustila v mesto 54 ton bomb. Zlasti obrambni topovi kaj malo zaležejo. Med tem ko so med vojno na eno zadeto sovražno letalo računal 8000 strelcev, jih je danes še vedno treba 4000. To je lahko razumeti, če pomislimo, da se današnje letalo dvigne lahko višje in operira v višini do 6000 m.

Popolnega varstva za prebivalstvo v teh okoliščinah ni; relativno varstvo, a le proti strupenim plinom, nudijo maske. A vojaške oblasti mislijo radikalneje. Zanje je najboljša obramba prebivalstva ta, da prebivalstvo spravi v celoti iz ogroženih krajev; in drugič, da odstranjujejo sovražnika — kazenski ekspediciji nad njegovo civilno prebivalstvo!

Rdeči križ ne more proti nezadržnemu oboroževanju držav ničesar; mednarodne pogodbe bi morda pomagale, a veliko število držav ne o njih nič slišati. In tudi če kdo pogodbo podpisuje, je vprašanje, ali se je bo — držal ...

Utrinki

So ljudje, ki so tako pametni, da mejijo že na neumnost.

Hvala je tako sladka jed, da se ne more njo kosati niti najbolj nasladkorjena graja.

V ljubezni do usode tiki že zmaga nad usodo.

Zenska se pokaže rada služabnica, da celo sužnjo moža. A za to se maščuje. Nekega dne napravi moža odgovornega za svojo podvrženost, točneje povedano: za svojo neumnost. A baš od tega dne dalje bi bila prava žena moža.

K zanimivi pedagogiki življenje, spada, da nam zastavlja svojo nalogo v času, ko je še nismo sposobni rešiti.

Hudobija ima v svetu le uspehe, "dobrota zmaguje."

Duhoviti smo vedno toliko, kolikor nam to dovoljuje naš partner.

Kar si zagrabil z radostjo, boš ostavljal žalostjo.

Poezijo razmeroma veliko pišemo, manj govorimo, najmanj živimo.

Kar drugim govoriš, ni tako važno kakor tisto, kar govoriš samemu sebi. Samogovori odločajo.

Sprememba spola s svetlobo

V zadnjih letih so pri celih vrsti živali z operativnimi postopki spreminjali spol, a tudi v prosti naravi so takšne spremembe bolj pogoste, nego so mislili do danes. Prof. Schaffner s Kolumbijskega vseučilišča je n. pr. opazoval moško rastlino konoplje. Iz takšne rastline se čisto, celo preko 70 odstotkov primerov, razvijejo cvetli kakor pri ženski rastlini. To je odvisno od časa setve. Rastline, ki so jih posejali poleti, ohranijo moški spol, v jeseni eksejane pa zažabe ženski spol. Med obema eksperimentoma je preoblica prehodov. Kakor je ugotovil prof. Schaffner, je ta pojav v zvezi s svetlobo. Poleti posejane rastline moškega spola imajo več svetlobe, jeseni posejane manj. Kako se potem izvrši sprememba spola, pa ta čas je ni znano.

Vodilni detektivi v New Jerseyju, ki iščejo ukradenega Lindberghovega otroka.

Veselaška tekma ob obali Floride. Tako se danes zabavajo oni, ki ne čakajo na povratek pro-
fite.

Ivan Jontež

V DOLINI IZGUBLJENCEV

Tedaj so se odprla vrata in noter je prišel suh, strogogledi gospod jetičnega obraza in z nacičniki na šiljastem nosu; za njim se je primajala debela ženska s petrolejko v roki. Brezdomci so se dvignili ter se postavili v vrsto. Albert se je začudil: "Čemu to?"

"Večerni pregled," mu je pojasnil Mustafa ter se postavil v vrsto. "Vsak večer pregledajo vse, ki se zatečejo sem, če nima kdo uši. Sicer je to bedasto, da bolj niti ne more, ker prava reč, če bi kdo pustil kaj laze na teh umazanih tleh, postelj in posteljine pa za nas tako ali tako ni tukaj — ampak tako zahtevajo in mi se moramo pokoriti, da nas ne zapode na cesto. Dvigni se, tudi ti boš moral z nami vred skozi to ceremonijo!"

Vsak je moral potegniti srajco izza hlače ter jo dati pregledat. Debela ženska je svetila, kratkovidni jetičnik pa je skozi očala skušal zaslediti kakšno leno uš.

Dvoje brezdomcev je imelo smolo: pregledovalec je pri njima našel uši. Morala sta takoj na cesto. Albert je bil zadnji. Čist. Že je mislil, da je zadeva v kraju, ko se je strogi pregledovalec spet obrnil k njemu.

"Imaš delavsko knjižico?"

"Nimam pri sebi. Pustil sem jo v posredovalnici za delo."

"Potem ne moreš tukaj spati."

Albert se je ustrašil in prebledel. "Kam bom šel zdaj ponoči," je prosil. "Pustite me nocoj, jutri, češ, pridem, jo prinesem s seboj."

Oni ga je mrzlo pogledal. "Ne morem. Pravi pisar..."

Tedaj se je oglašil Mustafa in njegov sicer dobrovoljni obraz se je zmrčal. "Kaj vraga gnjavite uboga dečka! Če nima knjižice pri sebi, je ne more dati! Saj vendar sami vidite, da ni kak lopov, marveč revež, ki je po nesreči zašel v to prekleto mesto, da ga morda zadavi! Ne bodite vendar slabši od živine! Pustite ga!"

"Pustite ga!" se je oglašilo še dvoje, troje drugih.

Oni je s sovražnim pogledom ošinil celo družbo in po kratkem oklevanju je zamrmral: "Naj bo, za nocoj. Ampak jutri ne pozabi, da veš!"

Nato sta oba odšla ven.

Alberta pa je tisti trenutek objelo čustvo globoke hvalečnosti in prvokrat v življenju se mu je zadelo, da so mu takile razcapni ljudje mnogo bližje kakor drugi.

"Tako dobri ste z menoj siromakom..."

"Eh, kaj," se je zamejaj Mustafa, "to ni nič. Za tovariše v nevolji se moramo postaviti. Kam pa pridemo, če bi si sami ne hoteli pomagati, če bi revež z revežem postopal kakor oni z nami in če bi berač ne hotel prožiti roke v pomoč sotrpnu? Potem bi nam ne preostalo drugega kot vrv..."

Nato so začeli polegati po tleh in kmalu je vroči in zatohli zrak pretresalo smrčanje spečih brezdomcev. V spanju so za nekaj kratkih ur pozabili svojo revščino in gorje.

V.

V ponedeljek je ves dan snežilo. Klopi v mrhačnem Zidovkinem lokalu so bile zasedene do zadnje pede. Brezposelni, večina mladi ljudje so mrtvo ždeli na svojih prostorih ter čakali — kupcev za svoje roke. Nekateri so se tiho pogovarjali, toda pomenki so bili prisiljeni, manjkalo jim je življenja in tesnoba je zvenela vsem iz njihovih besed. Teasoba in skrb. Drugi so previdno-hlastno jedli: kruh, alabo salamo, nekateri tudi česen, ki je razširjal zoprn duh po zatohlem prostoru. Nekateri pa niso govorili, niti jedli, marveč tiho ždeli po klo-

peh in mračno, brezizrazno strmeli predse. Te je brezposelnost že na pol ubila. Le sem pa tja, kadar je zaskrbljena kljuka v vratih, so dvignili povesene glave ter svetlo pogledali proti vratom — ko so se vrata odprla in je vstopil le nov brezposelnec, pa so razočarano vzdihnili ter spet zapadli topi mrčnosti.

Kupcev pa ni bilo. Samo dve sitni gospe sta prišli, in še ti nista dobili služkinj, ker sta bili že na tako slabem glasu zaradi svoje sitnosti in večnega šikaniranja ubogih služkinj, da nobena ni marala k njima v službo.

Zidovka je sedela za pisalno mizo in leno čitala pikantno ljubezensko zgodbo. Zdj pa zdaj se ji je utrlil v oči blisk pohlepa in vzbujena sila ji je skrivila mesnate ustnice v skrbno nevoščljiv nasmehek. Gospa je bila namreč vdova in šele štirideset let stara.

Vreme in kljenti so se morali spričo razburilivega romana umakniti v ozadje njenega zanimanja.

Albert pa je sedel v kotu pustega lokala ter topó strmeli skozi edino okno v mrhač dan. Včasih je odtrgal pogled od debelih snežnih kosmov, ki so v milijonih padali na cestni tlak ter ga vrgel po navzočih; ob takih trenutkih mu je v oči zagorel glad, ostri mrzli glad, in čeljusti so se mu kar same od sebe začele premikati; nekdo je jedel...

"Zakaj nisem ostal v domačem kraju?"

Albert je bil vajen trpljenja dela, toda muke praznega želodca so mu bile preje tuje. Lačen ni bil nikoli pri kmetu. In zdaj naenkrat brez vsega, celo brez skrajne suhega, trdega kruha! In težko pričakovanega kupca za njegove, dela, vajene roke ni bilo še od nikoder. In Albert je bil tako lačen! Vse njegove misli so se osredotočile v praznem želodcu. Lačen, lačen! Kruha, kruha!

Rad bi se bil obrnil k sosedu, ki je poleg njegovega otepal ogromen kos koruznega kruha, ter ga poprosil kosčka kruha, toda sram ga je bilo prositi. Nikdar še ni prosil kruha in ponos kmečkega delavca, ki je vajen kruha prislužiti, mu ni dal, da bi se ponižal do prosjačenja. Dvakrat, trikrat je debelo požri sline, stisnil zobe, da ga je zabolelo ter se uporno zazri skozi okno.

"Popoldne bo prišel kdo pome... Potem bo to trpljenje končano..."

Na hodniku se je ustavil za časek lepo običen gospod srednjih let ter pogledal skozi okno.

Mlada, rjavooka služkinja, ki je sedela na klopi pred Albertom, se je zdržila, si s par kretnjami rok popravila frizuro ter z očmi pomignila nasproti sedeči plavalaski. Trenutek pozneje sta bili obedve na nogah ter pri vratih.

Zidovka je za časek prenehala z branjem ter vrgla oster pogled proti oknu. Neznani gospod se je bil medtem že odmaknil od okna in stopil dalje.

"Kam pa vidve?"

"Ven, na zrak," se je odrezala plavalaska ter odprla vrata.

"Hej, počakajta malo, poslušajta!" je jezno siknila za njima Zidovka, ali oni dve sta že bili na cesti.

"Vražje vlačuge!" je sikala za njima gospa, ki se je bila čudno razburila, da je še Albert za nekaj časa pozabil svoje težave ter začel ugrabiti, čemu se ženska razburja. "Se enkrat naj prideta k meni, ju bom dala zapreti!"

Albert se je začudil. "Zakaj ju bo dala zapreti?" se je obrnil k sosedu, ki je bil baš popravi svoj kruh pod streho.

(Dalje prihodnjik)

Merkur pot okoli sonca v 88 dneh, zemlja v 1 letu, Jupiter potrebuje 12, Saturn pa celo 30 let. Vsak zvezdni oblak ima svojo določeno os, okoli katere krožijo njemu pripadajoči solnični sestavi, kakor se je to natančno dognalo na ozvezdju Andromede.

V rimski cesti smo od aredišča gibanja oddaljeni nad 25 tisoč svetlobnih let. Za vso to krožno pot pa potrebujemo dvesto milijonov let, akoravno je naša hitrost okoli nam še ne popolnoma določene točke v rimski cesti tisto tisoč kilometrov v sekundi, kar je desetkrat večja hitrost kot kroženje naših planetov okoli sonca. Centralnim solncem bliže ležeči zvezdni oblaki se hitreje sučejo okoli njih kakor oddaljenejši, ki vsled tega potrebujejo seveda tudi delj časa.

Sigurnih dokazov za to znanstveno hipotezo ni, ker človeška življenska doba je veliko, veliko prekratka, da bi se v tem času dalo potom atalnega opazovanja dokazovati to trditev; še stoletja bi bila prekratka doba. Kriva je temu tudi oddaljenost premika-jočih se zvezdnih oblakov, kateri brže z blazno hitrostjo po kozmični praznini. V par stoletjih bi njih pot v našem merilu napredovala le za malenkostne milimetre.

To novo domnevo pa zelo podkrepilo egiptovske piramide.

Zgrajene so bile pred tisočletji. Faraonovi svečniki so si jih že takrat preuredili v nekatere zvezdarnice, ki pa seveda niso bile opremljene z modernimi tehničnimi pripomočki. V piramido so bili vdolani ravni rovi prav v njeno globino, od kod so svečniki opazovali zvezde. Posebno priljubljena jim je bila Sirius. Kadar je ta prispela tako visoko na nebesnem svodu, da so jo svečniki lahko videli skozi rove, vdolane v piramido, tedaj je sveta reka Nil prestopila bregove in s svojim maslnim blatom pognojila njive. To je bil za Egiptane najvažnejši del leta.

Večina teh rogov se je že posula, a nekateri so ostale nepoškodovani. Skozi nje pa se ne vidi več Sirius, ob priletu poplave kar dokazuje, da je v teku tisočletji ta zvezda spremenila svoje mesto in to je hkrati tudi dokaz za novo trditev astronomov o gibanju zvezdnih oblakov okoli centralnih solnc v ozvezdju "strele".

B. Ri.

Mihail Zolčenko:

DORODEK

To se ve, — o tem ni treba posebej govoriti, — otroci so nam neobhodno potrebni. Brez njih ne bi bilo države. Otroci so naše nasledstvo, zamena, lahko rečem. Naša nada so in mi računamo nanje.

Odrašči se nikakor ne morejo ločiti od svojih meščanških navad. Toda naši otroci, ki bodo nekoč postali odrasli, bodo prav gotovo izravnali to našo meščansko nekulturnost.

Ne gre torej drugače, otroke moramo nositi dobesedno na rokah, očistiti jih moramo vsakega madeža in noske jim moramo brisati. Ne glede na to, ali je otrok naš ali je od koga drugega, nam povsem tuj.

In kakor nalašč, na to dejstvo pri nas vse premalo pazijo. Spominjamo se dokaj originalnega dogodka, ki se je zgodil pred našimi očmi v vlakcu, malo pred Novorosijskom.

Skoraj vsi, ki so sedeli v tistem vagonu, so potovali v Novorosijsk.

In med drugim je potovala v vagonu tudi mlada žena z otrokom. Na rokah ga je držala in sta potovala.

Potovala sta v Novorosijsk. Najbrže je njen mož služil v kakih tovarni in sta zdaj šla k njemu.

In tedaj so pred postajo Lihny obrne k potnikom:

"Oprostite," pravi, "oprostite mi moje prošnje in popazite malce na tega mojega črvička. Stekla bom na postajo Lihny, vsaj juho bi rada pojedla. Jezik," pravi, "se mi suši in se prijema neba. V Novorosijsk grem," pravi, "k svojemu možu grem."

Potniki se kajpak trudijo, da ne bi gledali tja, odkoder ta glas prihaja, obračajo se — dere se in veka, zdaj se pa še ukvarjaj s njim, si mislijo. In če se vobče ne vrne ponj. Kdo ve, marsiktera mamica dandanes stori tako.

In seveda ne sprejmejo.

Toda med drugim potuje tudi

neki državljani, meščani, kakor je videti. S čepico, v kožnatem suknju in seveda v sandalah.

In ta pravi publiki takole:

"Da vam odkrito povem, kar težko vas gledam. Kakšni ljudje ste vendar, čudim se vam. Ne smete biti tako ravnodušni državljani! Mogoče mati pred našimi očmi strada, malček ji daje toliko posla, da niti jesti ne utegne, vi pa obračate svoje gobce od teh za skupnost važnih stvari. Ali ni to tako, kakor če bi se odpovedali socializmu?"

Oni pravijo:

"Če je tako, pa kar ti popazi na črvička. Vsak potepuh bi nam že v spalnem vagonu rad citiral uvodne članke!"

On pravi:

"Čeprav sem samec in čeprav bi rad spal in čeprav to vobče ni moja stvar, da bi kaj takega prevzemal nase, za otroško vprašanje imam vendarle nekaj razumevanja."

Tu rekoči vzame otroka v naročje, ga ziblje in zabava s prstom.

Mlada žena se mu prav lepo zahvali in na postaji Lihny stopi iz vagona.

Gre na postajo in potem v bufet in je dolgo ni nazaj. Vlak stoji deset minut. Teh deset minut mine in prvi signal za odhod je že dan. Službojuči uradnik maha z rdečo čepico. Nje pa ni.

Vlak se že premika, že drči po tračnicah, mlade matere pa ni.

V vagonu se odigravajo vsakojaki prizori. Nekateri se odkrito hohotajo, drugi prijemajo za zasilno zavoro in hočejo ustaviti vlak.

Tisti pa, ki ima sandale, je bled ko pasji sin in prav nič več se mu ne da spati.

Mateka drži na kolenih in raznovrstne nasvete posluša.

Nekateri mu nasvetujejo, naj na svoje stroške odpolže brzojavko, drugi pa pravijo: peljite ga

do Novorosijska in oddajte v GPU. Če ga tam ne bodo hoteli vzeti, ga boste pač morali posnoviti.

Malček pa med tem veka, ječ in se ga krčevito drži.

Dve grozni uri minevata, naposled pa se vlak ustavi na veliki postaji. Oni v sandalah pograbijo svojega malčka in hoče oditi na peron, v oddelek GPU. Tedaj pa mahoma plame v vagon mlada mamica.

"Oprostite," pravi. "Komaj sem snedla vročo juho, me je namah prevzela taka zaspanost, da sem šla v sosedni vagon in maked zadremala. Dva dni že nisem spala!"

In vzame svojega črvička in ga pestuje.

Oni v sandalah pravi:

"Precej nefaktno je to vaše postopanje, državljanka! Toda naj bo, zdaj ste se naspali in mi lahko odstopite svoj položaj. Otroci so naše nasledstvo, naša zamena, lahko rečem, in nič nimam proti temu, da časih kdo popazi nanje."

Tedaj prasne ves vagon v vesel smeh. In vse se v splošno zadovoljnost konča.

Iz rusčine B. Z.

V JUGOSLAVIJO

Na Hitrem Ekspresnem Parniku

ILE DE FRANCE

22. MARCA (6 P. M.)

8. Aprila — 30. Aprila

DE GRASSE

5. Aprila

LAFAYETTE

16. Aprila — 31. Maja

3. razred do Ljubljane in nazaj od \$174.00 naprej

Za pojasnila in potne liste vprašajte naše pooblaščenega agenta

French Line

213 N. MICHIGAN AVE., CHICAGO

Obziren najemnik

"Ali imate otroke, pse, mačke, klavir, radio ali gramofon?" vpraša gospodinja gospoda, ki je prišel gledat stanovanje, da ga vzame v najem.

"Ne, ničesar." Pač pa imam staro nalivno pero, ki že nekoliko škriplje. Ali vas bo to motilo?"

...

Pogovor o jedi

"Vse svoje življenje sem jedel samo goveje meso."

"Nu, in vam je ugajalo? Niste bili nikoli bolni?"

"Pah, bolan!? Bil sem zdrav kakor bik!"

"Čudno, čudno. Jaz pa jem že tri mesece samo ribe in še vedno ne znam plavati."

FARMA NA PRODAJ!

Prodaja se 120 akrov obsega-joča farma, 9 sobna hiša, dve garaži, kovačnica in štala, kokošnjak in pod vso hišo je klet, voda pri hiši in potok teče preko farma. 60 akrov je izčiščenega in ostalo je pašnik, blizu do šole železniške postaje, ter blizu do državni tlakirani cesti. Če katera vaselji, naj piše za ceno in pojasnila na naslov: John Vesel, Box 33, Traunick, Mich.—(Adv.)

TRINERJEVO GRENKO VINO

prosti apetit, slabost, glavobol, izboljšanje apetita, vseh lekarnah.

Za oslabele in izčrpane

Ako ste poletne slabosti in izčrpani ali ako vašim organom primanjkuje življenske moči, tedaj vzemite Nuga-Tone, čudovito zdravilo, ki vas naredi močnej in zdrav. Nuga-Tone očistuje vse organe k delovanju. Očisti krv, beleži življenje, pomaga živcu in mišicam, odpravi napetost, glavobol, omotico in druge enake bolečine. Prav gotovo vzamite Nuga-Tone. Je na prodaj v lekarni. Ako lekarnar nima tega, tedaj mu recite naša imena naroči na nas od trgovca na dobilo.

IZLET Č. D. PEVSKEGA KLUBA

"Lyra"

odide iz New Yorka 14. maja z največjim parnikom sveta

MAJESTIC

Vse prednosti, ki jih je mogoče na potovanju dobiti, so garantirane potnikom tega izleta. Drug razred na MAJESTIC-u je sedaj pripravljen v turistični razred in vse kabine, ki so dosedaj služile potnikom turističnega razreda, so sedaj na razpolago potnikom tretjega razreda. V interesu jugoslovanških potnikov je, da se pridružijo temu izletu in da si s pomočjo samih sebi udobno potovanje v veseli družbi povečajo.

Ta banka, ki je dobro poznana za varnost in poštenost, katere stalno posluje naš narod že nad pol stoletja, se bo vsekakor zanimala in skrbela za vaše potovanje in zadovoljstvo.

Pojasnila in informacije vam da

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVE., CHICAGO, ILL.

TELEFON ROCKWELL 4904

TISKARNA S. N. P. J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne Cene zmerna, unikalo delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawrence Avenue CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA

Novo o naši rimski cesti

Čudovita so skoro nova raziskovanja vesoljnega prostiranja. Vsa ta prostor si lahko predstavljamo kot ogromen ocean, v katerem so posejane skupine otokov, katerih vsak poseamezen je svet zase. Prav tako je tudi v vesoljnem prostiranju: posejane je s stotisoči majhnih svetovnih otokov — v primeri s svetovnim oceanom — katerih vsak sestoji iz stotine milijonov zvezd, aličnih našemu soncu. Njih oddaljenost je tako velika, da se da primerjati z oddaljenostjo lune v primeri z debelino papirja.

Kljub tej ogromni razdaljavi re je zvezdoslovcem posrečilo inariskaj zvedeti o njih. S pomočjo spektra se lahko dosegajo njih sestavni deli, akoro natančno se da izračunati njih oddaljenost, njih plošča pa se vidi skozi optične daljnogled. Skoro vse skupine svetovnih otokov imajo oblike spirale, akoprav niso v obliki spiralnih megla. Na nebesnem svodu, ki ni dosti večji od lunine plošče so našli kar 249 takih svetovnih otokov.

Res mnogo so dognali v zadnjih letih. Izmed vsega bo najbrže zanimajo zvedeti — kje se prav za prav končuje ta zvezdna paalobina. Da, tudi končuje se, kakor vsaka stvar. Po novih dognanjih tverijo vse s prostim očesom vidne zvezde, kakor tudi

one, katere se opazi šele skozi teleskopa — ogromno ploščato lečo. Sestavlja jo stotine milijonov solnc s svojimi trabantami in med nje spada tudi naš solnični sistem. In ako pogledamo proti nebu, vidimo našeto zvezd te ogromne leče, in kjer je ta najgloblja, vidimo toliko množico solnc drugo za drugim, da še valed njihove oddaljenosti poseamezne ne morejo več razločevati. Njih blede svetlikanje se preljuje v tako imenovano rimsko cesto. A tudi ostale zvezde, katere vidimo izven rimske ceste, pripadajo temu lečastemu svetovnemu sestavu; stoji pa bolj ob strani in za njimi toliko množina solnc in so torej na zgornji, oziroma na spodnji strani te lečaste oblike.

Vendar pa ta svetovni lečasti sestav, v katerega južni del spada tudi naš solnični sistem ni edin v ogromnem prostiranju. Vsekar pa je eden izmed največjih. Njegovo pravo velikost si lahko predstavimo le tedaj ako vemo, da prehiti svetloba 300,000 kilometrov v sekundi; to je najmanjša merilo, s katerim se meri vesoljstvo. Do najoddaljenejšega dela tega svetovnega lečastega sestava bi potrebovala svetloba najmanj 100,000, ako ne celo 200,000 svetlobnih let. Od tega zadnjega roba seva praznina, katere človek ne more pojmiti. In v oddaljenosti 10,000 do 30,000 svetlobnih let se nahajajo alični svetovni lečasti se-

stavi, ki so s pomočjo najboljših teleskopov vidni kot male oddaljene rimske ceste.

Ze dolgo dele našo rimsko cesto v več delov. Naša zemlja s solncem in ostalimi trabantami pripada k lokalnemu zvezdnemu sistemu, h kateremu prištevamo vse zvezde, ki jih vidimo s protim očesom. To je samostojen zvezdni oblak, kakršnih ima naš lečasti sestav rimske ceste na tisoče in tisoče. Nekaj tisoč svetlobnih let bi potrebovala svetloba v tem zvezdnem oblaku od enega konca do drugega. Nam najbližja zvezda stalnica je Sirius, a že ta je od nas oddaljena devet svetlobnih let.

Posebnost naše rimske ceste so kroglasti zvezdni oblaki; o njih se do sedaj ni moglo dosti dognati čemur je kriva velika razdalja. Svetloba potrebuje do tja nekaj desetstisoč svetlobnih let. Njih posebnost je že oblika kakor tudi to, da so solna v jedru veliko bolj gosto nasejana v primeri s solni lečastih zvezdnih oblakov.

Od vsega lečastega sestava rimske ceste vidimo le njen majhen južni del in se nam prikazuje ogromni zvezdni oblak "strele". Obstoji iz tisočev in tisočev ogromnih solnc, katere smatrajo nekateri astronomi kot središče vsega sestava. Okoli tega središča se sučejo vsi stotisoči zvezdnih oblakov, kakor se suče zemlja okoli sonca. V našem solničnem sistemu napravi